חוזר מנכ"ל – "כלים ותהליכים לזיהוי, מניעה ומענה למצבי התנהגות מאתגרת מסכנת במסגרות של מינהל מוגבלויות"

1. כללי

1.1 ישנם אנשים עם מוגבלות המתמודדים לעיתים עם התנהגות שגורמת או עלולה לגרום לסיכון ממשי להם או לזולתם.

1.2 אנשים הנוקטים בהתנהגות מאתגרת מסכנת זכאים לקבל מענה הולם, תוך שמירה על כבודם וביטחונם, בד בבד עם שמירה על מוגנות ואיכות החיים של הסובבים אותם.

1.3 אירועים שבהם ישנם ביטויי התנהגות מאתגרת מסכנת מהווים אירועים חריגים במסגרת, ולפיכך על צוות המסגרת לפעול, בנוסף לאמור בחוזר זה, גם על פי נהלי אירועים חריגים החלים על המסגרת.

1.4 כמו כן, יתכן כי התנהגות מאתגרת מסכנת עשויה להקים חובת דיווח על פי סימן ו'1: פגיעה בקטינים ובחסרי ישע לחוק העונשין, תשל"ז-1977, ואין בחוזר זה כדי לגרוע מחובה זו.

2. מטרת חוזר זה

2.1 להבנות דפוס עבודה אחיד בהתמודדות עם התנהגות מאתגרת מסכנת.

2.2 לקבוע מנגנונים ועזרים מסייעים להתמודדות עם מצבי התנהגות מאתגרת מסכנת, תוך שמירה על זכויות, חירויות, שלומו ובטחונו של האדם עם המוגבלות והתמקדות בצרכיו האישיים וכן תוך שמירה על שלומם וביטחונם של החשופים להתנהגותו המאתגרת המסכנת.

3. תוקף

3.1 חוזר זה יכנס לתוקף ביום 1.11.2022.

3.2 חוזר זה מבטל כל נוהל או חוזר קודמים העוסקים בהתמודדות עם התנהגות מאתגרת ביחס לאוכלוסיות מינהל מוגבלויות אשר יצא על ידי המשרד, ובכלל כך נוהל רופא ראשי של האגף לטיפול באנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית לשעבר מספר 2.7.5 שכותרתו: "הגבלת תנועה של דייר במעון לצורך מתן טיפול רפואי" מתאריך 2.2017 (תאריך עדכון אחרון).

4. יישום החוזר

כחלק מתהליך הטמעת החוזר במסגרות מינהל מוגבלויות יתבצע תהליך הכולל את הצעדים הבאים:

4.1 מנהל מוגבלויות יפרסם תדריך מקצועי אשר יפרט את התיאוריה המקצועית בבסיס החוזר, וכן את דרכי העבודה לביצועו לרבות דוגמאות מעשיות מהשטח וסימולציות שונות.

4.2 מינהל מוגבלויות יערוך הכשרות והשתלמויות שונות לצורך הטמעת החוזר במסגרות.

4.3 מנהלי המסגרות ידרשו להטמיע את החוזר בקרב צוותי הטיפול במסגרת ובכלל כך לבצע הדרכות תקופתיות לצוותים, תוך הגברת מודעות הצוותים בכל הקשור להימנעות משימוש בהגבלות תנועה כלפי האדם שלא לצורך. על מנהל המסגרת להקפיד כי כל איש צוות חדש שנקלט במסגרת יקבל הדרכה מתאימה בעניין זה.

5. הגדרות

מספור	שם הגדרה	תיאור הגדרה
5.1	אדם עם מוגבלות	אדם עם אחת או יותר מהמוגבלויות המפורטות להלן: 1. אוטיזם 2. מוגבלות שכלית התפתחותית 3. מוגבלות קוגניטיבית נוירופסיכולוגית 4. מוגבלות מוטורית 5. מוגבלות ראייה 6. מוגבלות שמיעה בחוזר זה, השימוש במונח "אדם" מתייחס לאדם עם מוגבלות כהגדרתו לעיל.
5.2	אדם הנוקט בהתנהגות מאתגרת מסכנת	אדם עם מוגבלות מגיל 6 ומעלה, המקבל שירות במסגרות מינהל מוגבלויות ונוקט בהתנהגות מאתגרת מסכנת.
5.3	אמצעי הגנה	טכנולוגיה מסייעת וכל עזר אחר שמטרתם להגן על האדם או זולתו מפני סיכון. אמצעי זה יכול לכלול צמצום תנועה של אדם, בין אם מדובר בצמצום תנועת גוף ובין אם מדובר בצמצום תנועתו של האדם במרחב.
5.4	התנהגות מאתגרת מסכנת	התנהגות שגורמת או עלולה לגרום לסיכון ממשי לאדם עצמו או לזולתו. ההתנהגות ודפוסיה נבחנים על פי שכיחות ההתנהגות, עוצמתה, משכה ורמת הסיכון שהתנהגות זו מהווה לאדם עצמו או לזולתו.
5.5	מעגל התמיכה	אנשים קרובים לאדם המהווים מקור תמיכה עבורו, לרבות בני משפחה.

מספור	שם הגדרה	תיאור הגדרה
5.6	מסגרת מינהל מוגבלויות	מסגרת יומית או מסגרת דיור המיועדת לאנשים עם מוגבלות המצויה תחת אחריותו ופיקוחו של מינהל מוגבלויות במשרד הרווחה והביטחון החברתי. לעניין מסגרת דיור, לרבות מעונות ממשלתיים.
5.7	קשירה	כל אמצעי שלא הותר בחוזר זה, אשר מגביל אדם למקומו מבלי שביכולתו להשתחרר.
5.8	תכנית אישית	ההתערבות הנקבעת לאדם לרבות דרכי הפעולה של האדם עצמו וסביבתו בהקשר לאחד או יותר מתחומי החיים המרכזיים, לאחר בירור מקיף של רצונותיו, העדפותיו וצרכיו של האדם וזאת בהתאם למתווה תכניות אישיות שגובש על ידי מינהל מוגבלויות והועבר לצוותי המסגרות.
5.9	תכנית לניהול סיכונים	תכנית המהווה חלק בלתי נפרד מהתכנית האישית של האדם המתייחסת לטיפול ומניעת מצבי סיכון לאדם.
5.10	נציג חוקי	מי שמונה על ידי האדם בייפוי כוח מתמשך לעניינים אישיים וייפוי הכוח נכנס לתוקף או מי שמונה כאפוטרופוס לעניינים אישיים, והכול לפי הוראות חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב-1962.

6. אוכלוסיית היעד

חוזר זה ינחה את הבאים:

6.1 צוותים במסגרות.

6.2 מפקחי המשרד.

7. עקרונות ההתערבות

מודל ההתערבות במצבי התנהגות מאתגרת מסכנת של אנשים עם מוגבלות כולל שני מעני התערבות:

7.1 מענה מתוכנן במצבי התנהגות מאתגרת מסכנת (פרק 8 להלן).

7.2 מענה באירוע נקודתי מסכן בלתי צפוי (פרק 9 להלן).

8. מענה מתוכן במצבי התנהגות מאתגרת מסכנת

8.1 כללי

8.1.1 לצורך התמודדות מתוכננת עם ביטויי ההתנהגות המאתגרת תיבנה תכנית לניהול סיכונים לאדם הנוקט בהתנהגות מאתגרת מסכנת במסגרת התכנית האישית, אשר תתמקד בין היתר בהתערבות מניעתית מוקדמת בביטויי ההתנהגות המאתגרת המסוכנת, תוך שמירה על כבוד האדם בד בבד עם שמירה על ביטחונם, שלומם ותחושת המוגנות ואיכות החיים שלו ושל כל אדם אחר החשוף להתנהגותו כאמור.

8.1.2 מטרת המענה המתוכנן היא להבין ראשית את הגורמים האפשריים, הסיבות, הנסיבות, הטריגרים, הסביבה ו/או אנשים הקשורים להופעת ההתנהגות המאתגרת וכן למצוא פתרונות מותאמים לוויסות ההתנהגות המאתגרת והפחתת מצבי הסיכון לאדם או לזולתו.

8.1.3 זיהוי ההתנהגות ואיסוף המידע וכן בניית התכנית לניהול סיכונים כפי שיפורט להלן יהיו באחריות מנהל המסגרת או מי שנקבע מטעמו מהסגל הבכיר במסגרת (כגון: עובד סוציאלי, פסיכולוג, רכז תכניות אישיות, רופא, אחות, עובדי מקצועות הבריאות, מנתח התנהגות).

8.1.4 גיבוש המענה המתוכנן במצבי התנהגות מאתגרת מסכנת ויישומו, כפי שיפורט להלן, יעשה בשיתוף האדם בהתאם ליכולתו וכן בשיתוף הנציג החוקי. במידה והאדם מעוניין בכך, השיתוף יעשה גם עם הגורמים השונים המכירים אותו, כגון המשפחה, תומך בקבלת החלטות (במידה וישנו) ומעגלי התמיכה של האדם.

8.2 זיהוי ואיסוף מידע

8.2.1 השלב הראשון בבניית התכנית לניהול סיכונים במצבי התנהגות מאתגרת מסכנת הוא זיהוי ההתנהגות המאתגרת ואיסוף מידע על האדם במטרה לסייע לו בביטויי ההתנהגות.

8.2.2 זיהוי ההתנהגות ואיסוף המידע על האדם במטרה לסייע לו בביטויי ההתנהגות, יעשה תוך למידת התיק האישי של האדם, לרבות אבחונים, דוחות מקצועיים, דוחות אירועים חריגים, מידע סוציאלי ורפואי, תוך הכרות אישית של האדם, סיפור חייו, שיח עמו ועם נציגו החוקי וקרוביו וכל מידע רלוונטי אחר.

8.2.3 במסגרת התהליך חובה לבצע תצפית מכוונת על האדם על מנת לזהות ולאפיין את ההתנהגות המאתגרת המסכנת והשפעתה על האדם או זולתו בכל תחומי החיים, לרבות איסוף הנתונים לגבי הסיבות, הנסיבות, הטריגרים, הסביבה ו/או אנשים הקשורים להופעת ההתנהגות המאתגרת, וכן לציין סימנים מוקדמים המוכרים כסימני אזהרה לקראת הסלמת ההתנהגות המאתגרת. כמו כן, יש לאסוף מידע גם על אמצעים המרגיעים את האדם, על מנת שניתן יהיה לעשות בהם שימוש במקרה הצורך.

8.2.4 את פרוטוקול התצפית יש לתעד בטופס המצורף כנספח 2 לחוזר ולתייקו בתיקו האישי של האדם.

8.3 פיתוח תכנית לניהול סיכונים

8.3.1 כללי

8.3.1.1 תכנית לניהול סיכונים היא תכנית המהווה חלק בלתי נפרד מתכנית אישית, הכוללת התייחסות הן לרמה הפרטנית והן לרמה המערכתית והמשלימה יחד ראייה רחבה בטיפול ובמניעת מצבי סיכון לאדם. מטרת תכניות אלו היא לאפשר לאדם לקיים אורח חיים איכותי בסביבה בטוחה ומוגנת ולהגן על חייו ועל זולתו תוך ניסיון ורצון לקדמו.

8.3.1.2 תכנית לניהול סיכונים תתוכנן, תתבצע ותתועד על ידי גורמי המקצוע הרלבנטיים במסגרת, בהתאם למתווה תכניות אישיות שפרסם מינהל מוגבלויות. יובהר כי במידת הצורך ובהתאם לנסיבות, על גורמי המקצוע להיוועץ בגורמים חיצוניים לצורך בניית התכנית, כגון: גורמי מקצוע נוספים מחוץ למסגרת (פסיכולוג, מנתח התנהגות, מרפא בעיסוק, צוותים ממסגרות אחרות של האדם וכיוצא בזה) וכן לאחר בירור רצונו של האדם (ובמידת הצורך עם נציגו החוקי) וגורמי תמיכה משמעותיים עבור האדם.

8.4 בניית התכנית

8.4.1 התכנית תפרט ותגדיר את מצבי הסיכון השונים על בסיס המידע שיתקבל מהליך זיהוי ואיסוף המידע כאמור לעיל, וכן תפרט את דרכי ההתמודדות המסייעים להפחתת מצבים אלה, בטרם יתרחשו.

8.4.2 שיטת ההתערבות שתיקבע במסגרת התכנית תותאם לצורך בהפחתת טריגרים המעוררים התנהגות מאתגרת מסכנת, הרחבת השיח עם האדם, הקשבה לקולו, ותחושת הריבונות שלו על חייו.

8.4.3 כחלק ממדיניות המינהל הנהוגה כיום, בניית התכנית תעשה תוך נקיטת התערבות מערכתית המבטיחה אקלים מכבד, מאפשר, מקשיב לרצונו של האדם, מעודד תקשורת ישירה, מאוזן ומקצועי. אלו יבואו לידי ביטוי בגישה הטיפולית של הצוותים כלפי האדם הנוקט בהתנהגות המאתגרת המסכנת וכן כלפי משפחתו או נציגו החוקי או מעגל התמיכה ובהתייחס גם לסביבה הפיזית של המסגרת ובתשתית השירותים שבה.

8.4.4 יש לקבוע מיהו איש הצוות אשר ינהל את התמודדות הצוות עם ההתנהגות המאתגרת המסוכנת וינחה את הצוות במידת הצורך ביישום התכנית.

8.4.5 יש לדאוג לקיום רצף בביצוע תכנית לניהול סיכונים, עם מסגרות נוספות שבהן שוהה האדם, למשל, מסגרות תעסוקה או מסגרות יומיות אחרות וככל הניתן גם עם בני משפחתו של האדם.

8.4.6 במסגרת התכנית, במצבים קיצוניים, יכול שיקבע כי יש לעשות שימוש באמצעי הגנה, והכל בכפוף לאמור בסעיפים 8.5 ו 8.6 להלן. כמו כן, במקרים מיוחדים ובכפוף לאישור מיוחד של הפיקוח על המסגרת ובהתאם להנחיותיו, תתאפשר הצמדה של איש צוות ייעודי לאדם באופן זמני.

8.4.7 ביחס לאדם שיש היתכנות ממשית לשימוש באמצעי הגנה מסוג אחיזות מגינות באירוע נקודתי מסכן בלתי צפוי (כמפורט בסעיף 9.3 להלן), במסגרת התכנית תצוין התייחסות לשימוש האפשרי באחיזות מגינות הייחודיות לאדם, תוך התחשבות במאפיינים אישיים של האדם לרבות גילו, מינו ומצבו הגופני והנפשי – וזאת בכדי שככל שיישום עבורו אחיזה מגינה יילקחו בחשבון מאפיינים אלו.

8.5 עקרונות יסוד לשימוש באמצעי הגנה

8.5.1 השימוש שימוש באמצעי יעשה תוך שמירה על כבודו, שלומו וביטחונו של האדם מחד ושמירה על כבודם, ביטחונם ושלומם של כל אדם אחר החשוף להתנהגותו המאתגרת המסוכנת מאידך.

8.5.2 אין לאפשר קשירה ו/או כליאה או נעילה של האדם ו/או שלילת מזון מהאדם.

8.5.3 **יש לצמצם את השימוש, ככל האפשר, בכל אמצעי שיש בו הגבלת תנועה של האדם. יש לייחד שימוש באמצעים מגבילים אך ורק למקרים חריגים ביותר, ורק לצורך מניעת סכנה ממשית מידית לאדם או לזולתו ורק במידה הנדרשת לשם כך.**

8.5.4 בכל מקרה של שימוש באמצעי שיש בו הגבלה תנועה של האדם, יש להשתמש באמצעי המגביל פחות ככל הניתן, שאין בו כדי לגרום סכנה לבריאותו של האדם.

8.5.5 בכל מקרה של סיכון, יש להעדיף ולהשתמש באמצעים התנהגותיים מרגיעים ככל שניתן כגון: שיחה עם איש צוות קרוב, יצירת קשר טלפוני מידי עם נציגו ואנשים רלוונטיים אחרים בתוך המעגל (ואף קריאה להגעתו פיזית למקום אם יכול), הסחת דעת, הרפיה, הליכה, טלוויזיה, משחק, מוזיקה, שתייה ו/או כל אמצעי המוכר כמרגיע את האדם.

8.5.6 אין לעשות שימוש באמצעי הגנה כלפי האדם במקרים הבאים:

8.5.6.1 כאמצעי ענישה;

8.5.6.2 כאמצעי חינוכי;

8.5.6.3 כאמצעי משמעת;

8.5.6.4 כחלק מתכנית לניתוח התנהגות;

8.5.6.5 כאמצעי הרתעה באלימות מילולית;

8.5.6.6 במצב של אי שקט פסיכומוטורי או התנהגות מאתגרת של האדם שאינם מסכנים את האדם או זולתו;

8.5.6.7 במצב של סירוב של האדם למלא הוראות;

8.5.6.8 כתוצאה של מחסור בכוח אדם במשמרת;

8.5.7 למען הסר ספק, אין לעשות שימוש באמצעי הגנה שיש בו הגבלה על האדם, גם לא לבקשת משפחה או מעגל תמיכה או נציגו החוקי או צוות מטפל, כאשר לא מתקיימים התנאים המפורטים בחוזר זה.

8.5.8 אין לעשות שימוש בעזרים רפואיים, שיקומיים או תומכי הושבה למטרות שלא נועדו לצורך הגבלת האדם. לדוגמא, חגורת תמיכה אשר נועדה לייצב תנוחה של אדם עם מוגבלות מוטורית אינה מותרת לשימוש לצורך הגבלת האדם במקרה של התנהגות מאתגרת מסכנת.

8.6 עקרונות השימוש באמצעי הגנה

8.6.1 לחוזר זה מצורף תרשים אמצעי הגנה **(נספח מספר 1)** המפרט את רצף השימוש באמצעים שונים. יובהר כי אמצעי ההגנה מתעדכנים מעת לעת, והתרשים כולל דוגמאות לאמצעי הגנה שכיחים אשר נעשה בהם שימוש במסגרות, וכי אין לראות ברשימה זו רשימה סגורה. כל שימוש באמצעי הגנה שאינו מופיע בתרשים, יעשה בהתאם לתכלית התרשים והחוזר המפורט להלן, ושימוש באמצעים אלו יועבר לאישור הממונה המחוזי בטרם תחילת השימוש, תוך סיווגו על רצף האמצעים.

8.6.2 האמצעים מסודרים על פני רצף, בהתאם לרמת ההגבלה שלהם את חופש התנועה של האדם, כאשר האמצעים אשר רמת הגבלתם פחותה ביותר או ללא הגבלה כלל יוגדרו כ"אמצעים ירוקים", אמצעים אשר רמת הגבלתם גבוהה יותר יוגדרו אמצעים "צהובים" ו"כתומים", ואמצעים אשר אסורים לשימוש יוגדרו כאמצעים "אדומים".

8.6.3 ההחלטה לעניין בחירת אמצעי ההגנה המתאים תעשה בהתאם לרמת ההתנהגות המאתגרת והסיכון שיש בה כלפי האדם או זולתו. ובכל מקרה, יש להעדיף לעשות שימוש באמצעי הגנה שהגבלתו על חופש התנועה של האדם נמוכה ככל הניתן. בהתאם לכך, יש לעשות שימוש באמצעי הגנה המסווגים בקטגוריה "כתומה" רק במקרים הכרחיים המצדיקים זאת, במידה הנדרשת, ורק לאחר שנבדקה האפשרות לעשות שימוש באמצעים המסווגים בקטגוריה "ירוקה" או "צהובה" ונמצאה לא מתאימה לנסיבות המקרה.

8.6.4 השימוש באמצעי ההגנה "צהובים" ו"כתומים" יעשה לזמן קצוב מינימאלי ככל הניתן, כפי שיוגדר בתכנית לניהול סיכונים אישית, ולאחר שתאושר על ידי רופא המסגרת או רופא הקהילה ותתקבל הדרכה פרטנית על ידי איש מקצועות הבריאות לעניין השימוש בהם והתאמתם לאדם.

8.6.5 **לעניין כפפות וסדי ידיים** – השימוש יותר לפרקי זמן שלא יעלו על 45 דקות ברצף ובהתאם לתכנית לניהול סיכונים שתקבע לאדם. יובהר כי אמצעים אלו נועדו לשימוש במקרים חריגים ביותר ובעיקר לאוכלוסייה הגורמת לעצמה נזק. יובהר לעניין זה כי ישנם סדי ידיים המהווים אביזר רפואי לצורך מיצוב תנוחה (סדי מנח) ואין הכוונה בסעיף זה לסדים אלו, לגביהם יש לעשות שימוש בהתאם להנחיות המקצועיות המקובלות בעניין.

8.6.6 **לעניין כיסאות הגנה** – השימוש יותר **לזמן האוכל** בלבד.

8.6.7 לא ניתן לאשר שימוש באמצעי הגנה מסוג "חדר הגנה" כפי שמפורט בהמשך, כאמצעי מתוכנן עתידי, אלא רק במסגרת התמודדות עם התנהגות מסוכנת בלתי צפויה כמפורט בפרק 9 להלן. השימוש ייעשה באופן מתוכנן במסגרת התכנית לניהול סיכונים במקרים

חריגים בלבד, וזאת לאחר קבלת אישור של מפקח המסגרת. במקרה כאמור יחול האמור בסעיף 9.2.4 לחוזר.

8.6.8 בשום שלב לא ניתן לעשות שימוש בהתערבות באמצעות אחיזות מגינות כפי שמפורט בנספח 1 כאמצעי מתוכנן עתידי, אלא רק במסגרת התמודדות עם התנהגות מסוכנת בלתי צפויה כמפורט בפרק 9 להלן.

8.6.9 אין לאפשר שינה של האדם עם אמצעי הגנה, אלא רק במקרים מיוחדים, בכפוף לאישור רופא המסגרת (וככל שאין רופא במסגרת, רופא בקהילה), איש מקצועות הבריאות והמפקח על המסגרת. האישור יינתן לאחר ביצוע תצפית מתועדת על איכות השינה בלילה של האדם, ובדיקת בטיחות השימוש והצורך באמצעי ההגנה בזמן השינה. יובהר כי המקרים בהם תאושר שינה של אדם עם אמצעי ההגנה יהיו אך ורק במקרים חריגים ביותר, דהיינו מקרים רפואיים מורכבים בהם אדם עלול לגרום לעצמו נזק קשה ואף בלתי הפיך במידה ויישן ללא האביזר.

8.6.10 בחינת הצורך לשימוש באמצעי הגנה המוגדר כ"ירוק" תעשה אחת לשנה.

8.6.11 בחינת הצורך לשימוש באמצעי הגנה המוגדר כ"צהוב" וכ"כתום" תעשה אחת לשלושה חודשים.

8.6.12 לעניין השימוש באמצעי הגנה "כתומים" למעט אחיזות מגנות שאין אפשרות לעשות בהן שימוש כאמצעי מתוכנן עתידי, יש לקבל את אישור המפקח המחוזי בטרם יוחלט על המשך השימוש באמצעי הכתום לאחר שלושה חודשים ראשונים. האישור יידרש בכל בחינה מחודשת של השימוש באמצעי, אחת לשלושה חודשים. במסגרת האישור יבחן המפקח האם ניתן לעשות שימוש באמצעי אשר רמת הגבלתו על האדם היא פחותה יותר. האישור יינתן בכתב על גבי הטופס המצורף **בנספח 3**.

8.6.13 יש לעשות שימוש באמצעי הגנה על פי ייעודו בלבד ועל פי הוראות היצרן ולאחר שיתקבל אישור מאיש מקצועות הבריאות במסגרת או בקהילה כי האמצעי מתאים ונדרש לאדם ולצרכיו ואין בשימוש שלו משום סיכון לאדם. לדוגמא יש לעשות שימוש בכפפה המיועדת לאנשים המכניסים דברים לפה ולא בכפפת איגרוף.

8.6.14 אמצעי ההגנה שבו נעשה שימוש יאפשר, ככל הניתן, ביצוע פעולות חיוניות וטיפולים חיוניים אחרים וזאת תוך הקפדה על שמירת כבודו שלומו ובטחונו של האדם ואנשים אחרים למשל, אדם שאוכל לבד יש להוריד את סדי הידיים בזמן האוכל, יש להסיר סדים בזמן פעילות עם הידיים כגון עבודה על מחשב ועוד.

8.6.15 בתכנית לניהול סיכונים יפורטו הפעילויות שניתן לבצע עם אמצעי ההגנה ובלעדיו.

8.6.16 ככל שמתקבלת המלצה מקצועית לשימוש באמצעי הגנה במסגרת מענה מתוכן עבור אדם המסוגל להבין בעניין ולקבל החלטות עבורו, יש לקבל את הסכמתו בכתב ומראש לשימוש באמצעי ההגנה. ככל שיש לאדם נציג חוקי, יש לקבל בנוסף גם את הסכמתו. ככל שהאדם אינו מסוגל להבין בעניין ולקבל החלטות עבורו, יש לקבל את אישור הנציג החוקי בלבד. את הסכמת האדם ו/או הנציג החוקי יש להעביר על גבי הנוסח המצורף בנספח 3. במידה

ומונה לאדם תומך בקבלת החלטות לעניינים אישיים, יש להציע לאדם להתייעץ עם התומך בטרם קבלת החלטות בעניין.

8.6.17 הסבר מפורט על הצורך בשימוש באמצעי ההגנה יינתנו באופן מונגש ובפישוט לשוני בהתאמה לאדם.

8.6.18 במקרים של חילוקי דעות וחוסר הסכמה בין המסגרת ובין האדם או נציגו החוקי או המשפחה על ביצוע תכנית לניהול סיכונים, תובא המחלוקת לדיון והתייחסות המפקח המחוזי לצורך מציאת פתרון המוסכם על כלל הצדדים. במקרי התנגדות של האדם או הנציג החוקי, יש לעשות בירור, ראשית כל, לסיבת ההתנגדות לתכנית המוצעת, תוך ביצוע הנגשות מתאימות לאדם ומתן הסברים לנציג החוקי בעניין.

8.6.19 במידת הצורך תישקל האפשרות לבצע פנייה מתאימה לבית המשפט באמצעות עובד סוציאלי לחוק לפי חוק הסעד (טיפול באנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית), תשכ"ט-1969, חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962, חוק ההגנה על חוסים, תשכ"ו-1966, או פנייה לוועדת אבחון לפי חוק הסעד (טיפול באנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית), תשכ"ט-1969, לצורך דיון והכרעה בדרכי הטיפול באדם, הכל לפי העניין.

8.6.20 יש לבצע רישום מפורט בהתאם לטופס המצורף לחוזר **כנספח 3** של כל שימוש באמצעי הגנה אשר יצורף לתכנית לניהול סיכונים, תוך התייחסות לנקודות הבאות:

8.6.20.1 מועד הדיון בו הוחלט על השימוש באמצעי ההגנה.

8.6.20.2 המשתתפים בדיון: שם מלא ותפקיד.

8.6.20.3 שם אמצעי ההגנה בו הוחלט לעשות שימוש (בצירוף תמונה), תוך סיווגו כאמצעי "ירוק" או "צהוב" או "כתום" בהתאם לתרשים המצורף.

8.6.20.4 פירוט הסיבות לשימוש באמצעי ההגנה. יש לפרט את מידת הסיכון לאדם או לזולתו, שקדמה להחלטה על השימוש בכל אמצעי הגנה לרבות ציון החלופות הטיפוליות שנוסו עד כה.

8.6.20.5 הוראות היישום: באילו מצבים יעשה שימוש באמצעי ההגנה. תיאור מילולי מלא הכולל את פרקי הזמן לאורך היממה לשימוש באביזר, המצבים והזמנים בהם ייעשה בו שימוש. הוראות תחזוקה וניקוי, הנחיות לשימוש והנחיות ברורות להפסקת השימוש.

8.6.20.6 תוקף האישור: ממתי ועד מתי.

8.6.20.7 חתימת ומועד החתימה של האדם ו/או נציגו החוקי לפי העניין.

8.6.20.8 שם ומועד קבלת הדרכת אנשי הצוות המטפלים באדם לשימוש באמצעי ההגנה (יש לציין את שמות אנשי הצוות) כולל חתימת איש הצוות ממקצועות הבריאות שהעביר את ההדרכה וכולל נושאי ההדרכה.

8.6.20.9 שם הרופא שאישר את השימוש באמצעי וחתימתו.

8.6.20.10 חתימת המפקח על הארכת השימוש באמצעי (לעניין אמצעים כתומים בלבד).

8.6.21 אחת לרבעון יעביר מנהל המסגרת למפקח על המסגרת דו"ח מרכז על גבי טופס המצורף כנספח 6 לחוזר עבור כלל אמצעי ההגנה בהם נעשה שימוש במסגרת עבור כלל מקבלי השירות, לרבות אמצעים מתוכננים ובלתי מתוכננים. במסגרת הדיווח ייכלל שם האדם, האמצעי בו נעשה שימוש וסיווגו בהתאם לחוזר (ירוק, צהוב וכתום). לעניין השימוש באמצעי חדר הגנה ואחיזות מגנות ראו פירוט נוסף בסעיפים 9.4.3.6 ו 9.3.5.6 לחוזר.

8.6.22 המפקח יעביר את הסיכום הרבעוני לידי הממונה המחוזי ומנהל השירות הרלוונטי והם יקיימו אחת לחצי שנה יחד עם מנהל האגף הרלבנטי, ישיבת הפקת לקחים, במסגרתה יבחן השימוש באמצעי ההגנה במחוז הרלוונטי לאור עקרונות חוזר זה.

8.6.23 מעת לעת, ועל פי שיקול דעתו של המינהל, יפורסמו באתר המשרד נתוני השימוש באמצעי ההגנה במסגרות המינהל המפורטים בחוזר זה (ירוקים, צהובים וכתומים, כולל גם אלו שסעיפים 8 ו 9 לחוזר מתייחסים אליהם), בכפוף לשמירה על פרטיות מקבלי השירות, ותוך ניתוח של קיום מערך האיזונים הנדרשים.

8.7 **הנחיות לקשר עם מעגלי תמיכה ומשפחות בכל הקשור לבניית התכנית וליישומה**

8.7.1 המשרד רואה חשיבות בקידום שותפות עם המשפחה ומעגלי התמיכה במענים המתהווים לטיפול באדם עם ההתנהגות המאתגרת המסכנת.

8.7.2 יש לבחון יחד עם האדם (בהתאמה ליכולותיו) מיהם מעגלי התמיכה של האדם שלהם יש לדווח על בניית התכנית והשימוש באמצעי ההגנה.

8.7.3 כמו כן, באחריות עובד הסוציאלי המסגרת לדווח לעובד הסוציאלי המטפל במחלקה לשירותים חברתיים שברשות המקומית הרלוונטית על בניית התכנית לאדם.

8.7.4 על המנהל או מי שנקבע מטעמו לדווח לנציג החוקי או למעגל התמיכה ולתעד בתיקו האישי של האדם, במצבים כדלהלן :

8.7.4.1 עם זיהוי החמרה בהתנהגות.

8.7.4.2 לאחר אירוע נקודתי מסכן בלתי צפוי, כמפורט להלן.

9. טיפול באירוע נקודתי מסכן בלתי צפוי

9.1 רקע

9.1.1 מטרתו של פרק זה היא לפרט את הפעולות שעל צוות המסגרת לנקוט במצבים של התנהגות מאתגרת מסכנת בלתי צפויה, בהם קיים חשש לסיכון כגון פגיעה פיזית חמורה ומידית **לאדם עצמו או לזולתו**, ונדרשת התערבות מידית כדי למנוע את הסיכון וזאת לזמן קצוב לעצירתה.

9.1.2 לאחר שימוש באמצעי הגנה המפורטים להלן לצורך טיפול באירוע נקודתי מסכן בלתי צפוי (אחיזות מגנות וחדר הגנה) תתקיים שיחה עם האדם, בזמן ובאופן המותאם לו. מטרת שיחה זו לקשר בין האירוע לתגובה, לקיים שיח מכבד עם האדם, לוודא כי לא נגרמה לו

פגיעה כלשהי כתוצאה מהשימוש באמצעי ההגנה, לשמוע את רצונו והאם ישנה דרך מתאימה יותר להרגעתו.

9.2 **הנחיות**

9.2.1 יש לנהוג כמפורט להלן, במצבים בהם מתרחש אירוע של התנהגות מאתגרת מסכנת בלתי צפויה אשר מסכנת את האדם ו/או אדם אחר, אשר לא נבנה עבורה מענה טיפולי במסגרת התכנית לניהול סיכונים כי לא היה ניתן לצפות את אותה התנהגות מסכנת.

9.2.2 במצב זה, על איש הצוות הנמצא בעת האירוע, כשלב ראשון ומקדים להשתמש באמצעים התנהגותיים מרגיעים ככל שניתן כגון: שיחה עם איש צוות קרוב, יצירת קשר טלפוני מידי עם נציגו החוקי או אדם אחר מתוך המעגל כגון קרוב משפחה (ואף קריאה להגעתו פיזית למקום אם יכול), הסחת דעת, הרפיה, הליכה, טלוויזיה, משחק, מוזיקה, שתייה ו/או כל אמצעי המוכר כמרגיע את האדם. אם איש צוות חש שהוא עצמו הפך לטריגר לביטויי ההתנהגות המאתגרת המסכנת, עליו לשקול החלפה עם איש צוות אחר .

9.2.3 ככל שאמצעים אלו אינם אפקטיביים וההתנהגות המסכנת נמשכת, על איש הצוות לפעול באמצעות שימוש בהתערבות באמצעות אחיזות מגינות וחדר הגנה, כמפורט להלן.

9.2.4 במסגרת תכנית לניהול סיכונים תינתן התייחסות לאפשרות לעשות שימוש באחיזות מגנות וחדר הגנה עבור האדם באירועים נקודתיים מסכנים בלתי צפויים, בשים לב למצב בריאותו של האדם, מצבו הרגשי ואירועי טראומות עבר. ככל שיוחלט שיש מניעה לעשות שימוש באמצעים אלו עבור האדם בשל מאפייניו וצרכיו, על מנהל המסגרת ליידע את כלל אנשי הצוות בעניין בכדי שלא ינקטו באמצעים אלו עבור אותם אנשים או יעשו אותם תוך מתן הדגשים המופיעים בתכנית.

9.3 **אחיזות מגינות**

9.3.1 **רקע**

9.3.1.1 התערבות באמצעות אחיזות מגינות נועדה לשימוש אנשי הצוות במסגרת לאחיזה באדם על מנת למנוע התנהגות מאתגרת מסכנת. האחיזה הינה תפיסה והחזקה בתקיפות אך ללא תוקפנות מצד האדם האוחז ובלא שימוש באמצעים נוספים.

9.3.1.2 התערבות זו נועדה להתמודד עם אנשים עם מוגבלות במצבי משבר קשים, המתבטאים בהתפרצויות זעם ואלימות, בהם נדרשת הגנה מפני סיכון פיזי ממשי ומידי לאדם עצמו או לאדם אחר.

9.3.1.3 ההתערבות מאפשרת לאיש הצוות, במצבים קיצוניים של סכנה, להתערב בביטחון ובמיומנות, שיאפשרו מניעת הסכנה.

9.3.2 **סמכות ואחריות**

9.3.2.1 איש הצוות במסגרת אשר יהיה רשאי לעשות שימוש באמצעי זה יהיה מי שהתקיימו בו כל אלו:

9.3.2.1.1 הוא בן 21 שנים לפחות.

9.3.2.1.2 קיבל הדרכה מתאימה בהתאם להנחיות המינהל.

9.3.2.2 לאחר כל שימוש באחיזות מגינות, באחריות מנהל המסגרת לקיים דיון בצוות לצורך למידה והסקת מסקנות ויש לתעדו בכתב. אחת לחודש ייכתב דו"ח אשר יתויק בתיק ייעודי במסגרת בו יסוכמו כל אירועי האחיזות המגנות שהתקיימו באותו החודש לצורך למידה והסקת מסקנות חודשית.

9.3.3 **הנחיות**

9.3.3.1 פעלת האחיזות המגינות תעשה בהתאמה למצב בריאותו של האדם, מבנה גופו, גילו מינו, מצבו הרגשי ובשים לב לאירועי טראומת עבר.

9.3.3.2 בטרם תופעל ההתערבות, על איש הצוות להפעיל שיקול דעת זהיר וסביר ולפעול מידית למנוע סכנה לאדם ולאדם אחר באחת או יותר מהדרכים הבאות:

9.3.3.2.1 להזעיק עזרה מידית מאיש צוות נוסף במסגרת.

9.3.3.2.2 לפנות, במידת האפשר, את האנשים להם נשקפת סכנה חמורה או סכנת חיים.

9.3.3.2.3 להרחיק חפצים או עצמים חדים ו/או מסוכנים מהישג יד.

9.3.3.2.4 להימנע מהסלמת הסיטואציה על ידי לקיחת מספר צעדים אחורה ועמידה מחוץ לטווח הסיכון לזמן מה, אך מספיק קרוב כדי לראות את מעשיו.

9.3.3.3 במהלך השימוש באחיזות המגינות יש לוודא שמירה על קשר עין, לבחון את שלומו של האדם ולהקפיד כי לא נגרם כל נזק לאדם.

9.3.3.4 התערבות זו תהיה יחסית ומידתית להתנהגות המסכנת של האדם ולאחר ביצוע הערכת סיכונים מושכלת.

9.3.3.5 השימוש באחיזה מגינה תיעשה אך ורק בסמוך לזמן ולמקום האירוע שבשלו התעורר הצורך לנקוט בה.

9.3.3.6 שימוש באחיזה מגינה יהא למשך פרק זמן שלא יעלה על דקות אחדות, ועד לחלוף הסכנה המידית.

9.3.3.7 אין להמשיך ולהחזיק באדם עד שיתייצב מצבו, אלא רק עד שיצומצם החשש לסיכון מידי לאדם עצמו או לאדם אחר.

9.3.3.8 לאחר רגיעה יש להמשיך להתמודד עם המצב בטכניקות טיפוליות אחרות עד להרגעה והכלה.

9.3.4 **רישום ודיווח**

9.3.4.1 איש הצוות אשר עשה שימוש באחיזות מגינות יעדכן את איש הצוות הבכיר ממנו. איש הצוות הבכיר יבדוק את הנתונים ויעבירם **בעל פה סמוך ככל הניתן**

לאירוע למנהל ועובד סוציאלי המסגרת, במידה ואינם נוכחים, וכן למפקח על המסגרת. הדיווח יכלול את סיבת השימוש באמצעי.

9.3.4.2 עובד סוציאלי המסגרת (אלא אם נקבע אחרת על ידי מנהל המסגרת) תדאג לעדכן את הנציג החוקי במידה ויש לאדם נציג חוקי, ו/או את מעגלי תמיכה באישור האדם, בכל שימוש בהתערבות שנעשתה באמצעות אחיזה מגינה.

9.3.4.3 צוות המסגרת ינהל רישום מדויק של כל מקרה בו בוצעה התערבות באמצעות אחיזה מגינה.

9.3.4.4 דיווח, בכתב יועבר לא יאוחר מ 24 שעות מקרות האירוע לידי המפקח על המסגרת. את הדיווח בכתב יש להעביר באמצעות הטופס המצ"ב **כנספח 4**.

9.3.4.5 מנהל המסגרת יעביר למפקח סיכום רבעוני על גבי הטופס המצורף **כנספח 6** לחוזר הכולל:

9.3.4.5.1 שמות האנשים להם בוצעה אחיזה מגינה. יש לציין שימוש חוזר שנעשה לאנשים ספציפיים בטווח הזמן המדווח.

9.3.4.5.2 פירוט אנשי הצוות שביצעו את האחיזה המגנה.

9.3.4.5.3 מועדי השימוש באחיזה מגינה.

9.3.4.5.4 סוגיות ייחודיות שעלו בתקופה המדווחת.

9.3.4.5.5 תובנות ולקחים.

9.3.4.6 המפקח יעביר את הסיכום הרבעוני לידי הממונה המחוזי ומנהל השירות הרלוונטי והם יקיימו יחד עם מנהל האגף הרלבנטי אחת לחצי שנה, ישיבת הפקת לקחים, במסגרתה יבחן השימוש באמצעי ההגנה במחוז הרלוונטי לאור עקרונות חוזר זה.

9.4 חדר הגנה

9.4.1 רקע

9.4.1.1 חדר הגנה הינו חדר ייעודי המיועד להימצאות האדם הנוקט בהתנהגות מאתגרת מסכנת לצורך מניעת סיכון לאדם אחר, לפרקי זמן קצובים וקצרים, כמפורט להלן.

9.4.1.2 הקמת חדר הגנה תתאפשר אך ורק במסגרות בהן ישנה כמות משמעותית של מקבלי שירות עם התנהגות מאתגרת מסכנת ולאחר קבלת אישור הפיקוח על המסגרת כי אמצעי זה נדרש באותה מסגרת.

9.4.1.3 ויובהר, לא ניתן לעשות שימוש בחדר הגנה כאשר האדם מסכן את רכוש המסגרת, אלא רק כאשר יש סיכון ממשי ומידי לאדם אחר. יובהר כי ככל שהסיכון הוא ביחס לאדם עצמו, אין לעשות שימוש בחדר הגנה, אלא יש לעשות שימוש באמצעי הגנה אחרים ושיטות הרגעה אחרות.

9.4.1.4 החדר ישמש לצורך מניעת סיכון במקרה של התפרצות בלתי צפויה.

9.4.2 **הנחיות**

9.4.2.1 הכנסה או הובלת האדם לתוך חדר ההגנה תעשה בהתאמה למצב בריאותו של האדם, מבנה גופו, גילו, מינו, מצבו הרגשי ובשים לב לאירועי טראומת עבר.

9.4.2.2 ההגנה על האדם הנמצא בחדר תעשה באמצעות בריח חיצוני הנשלט על ידי איש הצוות הנוכח באירוע.

9.4.2.3 איש הצוות יוכל להחזיק את הבריח המיוחד על מנת למנוע מהאדם לצאת מהחדר ולסכן אדם אחר.

9.4.2.4 יובהר כי לא תתאפשר נעילה של החדר ועזיבת איש הצוות את המקום.

9.4.2.5 יש לבצע השגחה על שלומו של האדם הנמצא בחדר במצלמה או עינית הנמצאת בדלת או חלון.

9.4.2.6 אין לאפשר המשך השהות של האדם בחדר ההגנה עד שיתייצב מצבו, אלא רק עד שייפסק החשש לסיכון מידי לאדם אחר.

9.4.2.7 האדם ישהה בחדר לפרק זמן שאינו עולה על 10 דקות, לאחר שהוסבר לאדם, בהתאם ליכולתו, מהו פרק הזמן המרבי שניתן לשהייתו בחדר.

9.4.2.8 המשך שהייה של אדם בחדר לפרק זמן העולה על 10 דקות, מותנה באישור מנהל המסגרת, אם שוכנע כי ממשיך להתקיים החשש לסיכון לאדם אחר. אישור מנהל המסגרת יכול להיות ל 10 דקות נוספות, בכל פעם, ולא יותר מחצי שעה בסך הכל. האישור יינתן אך ורק לאחר שמנהל המסגרת התרשם כי אכן יש צורך בהמשך השהייה בחדר.

9.4.2.9 ככל שנעשה שימוש בחדר ההגנה למשך הזמן המקסימאלי הקבוע לעיל (חצי שעה) ובתוך פרק זמן של 24 שעות, ההתנהגות המסכנת מצד האדם כלפי אדם אחר עודנה נמשכת, יש לבחון אפשרות לעשות שימוש באמצעי הרגעה אחרים העומדים לרשות המסגרת. ככל שאמצעים אלו לא מסייעים להפחתת ההתנהגות המאתגרת ויש צורך לעשות שימוש פעם נוספת בכניסה לחדר הגנה, ניתן להכניסו לחדר פעם נוספת לפרקי הזמן המפורטים בסעיפים לעיל ובכפוף לקבלת האישורים הנדרשים. מעבר לכניסה אחת נוספת כאמור, ובסך הכל שהייה במשך שעה אחת בסך הכל בחדר ההגנה בטווח של יממה (24 שעות), אין אפשרות לשוב ולעשות שימוש באמצעי זה עבור האדם ויש לפעול באמצעים אחרים ככל שההתנהגות המאתגרת נמשכת.

9.4.2.10 לאחר שייפסק החשש לסיכון יש להמשיך להתמודד עם המצב בטכניקות טיפוליות אחרות עד להרגעה והכלה.

9.4.2.11 החדר המיועד לצרכים אלו יהיה חדר ייעודי מרופד ומוגן העונה לתנאים אשר יפורטו בתדריך המקצועי שיפורסם במסגרת הטעמת החוזר. בכלל כך, יודגש כי דלת החדר לא תאטום את כל פתח החדר (ראו פירוט נוסף בתדריך).

9.4.2.12 הציוד שבחדר יוחזק באופן שאינו מאפשר פגיעה בציוד או פגיעה עצמית של האדם השוהה במרחב.

9.4.2.13 החדר יהיה מצולם 24/7.

9.4.2.14 יש להבטיח לאדם תנאי נוחות בסיסיים במהלך השהות בחדר לרבות אפשרות לשתייה ויציאה לשירותים.

9.4.2.15 להבטחת שלומו של האדם הנמצא בחדר, יש להקפיד כי לא יהיו בידיו חפצים חדים ו/או חפצים העלולים לסכן אותו.

9.4.2.16 החדר יאכלס אך ורק אדם אחד בו זמנית באופן שימנע כניסה של מקבלי שירות אחרים למקום כאשר נמצא בו אדם לצורך הפסקת הסיכון.

9.4.2.17 לאחר כל שימוש בחדר הגנה, באחריות מנהל המסגרת לקיים דיון בצוות לצורך למידה והסקת מסקנות ויש לתעדו בכתב. אחת לחודש ייכתב דו"ח בו יסוכמו כל אירועי הכניסה לחדרי ההגנה שהתקיימו באותו החודש לצורך למידה והסקת מסקנות חודשית.

9.4.3 רישום ודיווח

9.4.3.1 איש הצוות אשר עשה שימוש בחדר הגנה יעדכן את איש הצוות הבכיר ממנו. איש הצוות הבכיר יבדוק את הנתונים ויעבירם בעל פה סמוך ככל הניתן לאירוע למנהל, עו"ס המסגרת, במידה ואינם נוכחים, וכן למפקח על המסגרת. הדיווח יכלול את סיבת השימוש באמצעי ובמידה והוחלט להאריכו מעבר ל 10 דקות, תצוין גם הסיבה להארכה.

9.4.3.2 עובד סוציאלי המסגרת (אלא אם נקבע אחרת על ידי מנהל המסגרת) תדאג לעדכן את הנציג החוקי במידה ויש לאדם נציג חוקי ו/או את מעגלי תמיכה באישור האדם, בכל כניסה לחדר הגנה.

9.4.3.3 צוות המסגרת ינהל רישום מדויק של כל מקרה בו נכנס אדם לחדר הגנה. יש לתעד את דבר הכנסתו של האדם לחדר, בציון שם האדם, איש הצוות שהחליט על הכנסת האדם לחדר, התאריך והשעה המדויקת שבה הוכנס לחדר. לאחר הוצאתו מהחדר ימלא איש הצוות את השעה המדויקת שבה הוצא; הוארכה שהייתו של האדם בחדר, יציין איש הצוות, בכל הארכה, את השעה שבה הוארכה השהייה ואת זהות המאשר.

9.4.3.4 דיווח, יועבר בכתב לא יאוחר מ 24 שעות מקרות האירוע, לידי המפקח על המסגרת. את הדיווח בכתב יש להעביר באמצעות הטופס המצ"ב כנספח 5.

9.4.3.5 מנהל המסגרת יעביר למפקח סיכום רבעוני על גבי הטופס המצורף כנספח 6, הכולל:

9.4.3.5.1 שמות האנשים שנכנסו לחדר הגנה. יש לציין שימוש חוזר שנעשה לאנשים ספציפיים בטווח הזמן המדווח.

9.4.3.5.2 פירוט אנשי הצוות שהיו מעורבים בשימוש בחדרי הגנה.

9.4.3.5.3 ועדי הכניסות לחדרי הגנה.

9.4.3.5.4 בסוגיות ייחודיות שעלו בתקופה המדווחת.

9.4.3.5.5 תובנות ולקחים.

9.4.3.6 המפקח יעביר את הסיכום הרבעוני לידי הממונה המחוזי ומנהל השירות הרלוונטי והם יקיימו יחד עם מנהל האגף הרלבנטי אחת לחצי שנה, ישיבת הפקת לקחים, במסגרתה יבחן השימוש באמצעי ההגנה במחוז הרלוונטי לאור עקרונות חוזר זה.

סיגל מורן
ממונה כללית

רשימת נספחים

יש לעשות מאמצים להעביר את הטפסים המפורטים מטה לאמצעים ממוחשבים, הכל בהתאם להנחיות המשרד בעניין.

מספר נספח	שם הנספח
1	אמצעי הגנה
2	סיכום תצפית על אדם הנוקט בהתנהגות מאתגרת
3	אישור שימוש באמצעי הגנה
4	דיווח על שימוש באחיזות מגנות
5	דיווח על שימוש בחדר הגנה
6	דיווח רבעוני על שימוש באמצעי הגנה

נספח מספר 1 - אמצעי הגנה

להלן תרשים אמצעי הגנה המפרט את רצף השימוש באמצעים שונים. יובהר כי אמצעי ההגנה מתעדכנים מעת לעת, והתרשים כולל דוגמאות לאמצעי הגנה שכיחים אשר נעשה בהם שימוש במסגרות בהתאם לידוע למשרד, וכי אין ברשימה זו רשימה סגורה.

האמצעים המפורטים בעמודה הירוקה הן שיטות טיפול מגוונות אשר מומלצות לשימוש בהתמודדות עם התנהגות מאתגרת. יש לשלב שיטות אלו בתוכניות אישיות של מקבלי שירות הנוקט בהתנהגות מאתגרת.

יש להתעדכן באמצעים הקיימים מעת לעת, וכל שימוש באמצעי הגנה שאינו מופיע בתרשים, יעשה בהתאם לתכלית התרשים והחוזר המפורט להלן, ושימוש באמצעים אלו יועבר באמצעות הפיקוח לאישור מטה מינהל מוגבלויות בטרם תחילת השימוש, תוך סיווגו על רצף האמצעים.

ההחלטה לעניין בחירת אמצעי ההגנה המתאים תעשה בהתאם לרמת ההתנהגות המאתגרת המסכנת והסיכון שיש בה כלפי האדם או לזולתו ובכל מקרה, יש להעדיף לעשות שימוש באמצעי הגנה שהגבלתו על חופש התנועה של האדם נמוכה יותר.

בכלל כך, יש להעדיף שימוש באמצעים אשר הפגיעה בנראות של האדם מזערית, למשל שימוש באמצעי מסוג קסדה - יש להעדיף קסדות הנראות כמו כובע.

מקרא

האמצעים מסודרים על פני רצף, בהתאם לרמת ההגבלה שלהם על חופש התנועה של האדם, כאשר האמצעים אשר רמת הגבלתם פחותה ביותר או ללא הגבלה כלל יוגדרו כ"אמצעים ירוקים", אמצעים אשר רמת הגבלתם גבוהה יותר יוגדרו אמצעים "צהובים" ו"כתומים", ואמצעים אשר אסורים לשימוש יוגדרו כאמצעים "אדומים".

האמצעים הכתומים מופיעים בטבלה לפי עוצמת ההגבלה על חופש התנועה של האדם, כאשר האמצעי בעל ההגבלה הפחותה ביותר מופיע בראש הרשימה.

ביתר הקבוצות (ירוקים, צהובים ואדומים) אין מדרג פנימי.

פירוט לעניין האמצעים המפורטים מעלה יופיע בתדריך המקצועי שיופץ לצורך הטמעת החוזר.

ירוק	צהוב	כתום	אדום **אמצעים אסורים לשימוש**
תרגול ושיפור מיומנויות חברתיות	חולצה תפורה למכנס או סרבל	כפפות למניעת פגיעה	כיסאות ריתוק
שימוש בטכניקות מתחום ניתוח התנהגות באמצעות מומחה לתחום	שמיכת כובד	סדי ידיים (שאינם סדי מנח)	נעילה
שימוש בתרפיות בעזרת אנשי מקצוע באופן ממוקד להרגעה, ויסות ואיזון של התנהגות מאתגרת (אומנות, ספורט טיפולי, בעלי חיים, וכדומה)	קסדה	כסאות הגנה **לשעת האוכל בלבד**	קשירה למיטה
שימוש בשיטות רפואה משלימה לצורך איזון וויסות	ערסל, נדנדה, צלחת וסטיבולרית	חדר הגנה	קשירה לכיסא
שימוש בשיטות "קשיבות" mindfulness	חגורת לחץ	אחיזות מגינות	מיטות מוגבהות עם מעקה או דופן העולה על 45 ס"מ
שימוש בתקשורת חלופית תומכת לצורך הבעה ותקשורת המכוונת למצבי לחץ ודחק כוללת שימוש במנעד קולי מותאם כולל הקשבה פעילה והרגעה	וסט לחץ		
שימוש במוזיקה (בהתאמה אישית למוזיקה שמועדפת ומרגיעה את האדם)			
שימוש בסביבות ייחודיות כגון: חדר סנוזלן, מציאות מדומה, פינת קשב, מועדון, חצר מותאמת, מתקני כושר וכדומה			

נספח מספר 2 - סיכום תצפית על אדם הנוקט בהתנהגות מאתגרת

שם פרטי _____ שם משפחה _____ תעודת זהות _____ שנת לידה _____

משך ביצוע התצפית וטווח הביצוע: _____

תאריך ביצוע התצפית: _____

תיאור ההתנהגות	תדירות הופעת ההתנהגות (סמנו מ 1-5 אחת למספר חודשים – 1 אחת לחודש - 2 אחת לשבוע - 3 אחת ליום – 4 מספר עמים ביום – 5)	**משך הופעת ההתנהגות (סמנו מ 1-5 פחות מדקה – 1 מספר דקות -2 שעה – 3 מספר שעות – 4 מספר ימים – 5)**	**עוצמת ההתנהגות (סמנו מ 1-5 חלשה – 1 בינונית -2 גבוהה – 3 חריפה – 4 חריפה ביותר – 5)**	**הערות מיוחדות (האם ההתנהגות נצפתה במיוחד בעונה מסוימת, בנוכחות אדם מסוים, בשעה מסוימת, בפעילות או במקום מיוחדים. מה מחריף את ההתנהגות? מה מרגיע)?**
נזק עצמי כגון: הכאה עצמית, הכנסת חפצים לנקבים בגוף, אכילת גופים זרים, נשיכה, שריטה, מריטת שיער, גירוד, חיטוט בפצעים, העלאת גירה, הקאות, ניסיונות אובדניים.				
פגיעה בזולת כגון: נשיכות, סטירות, בעיטות, הכנסת חפצים לנקבים, דחיפות, גרירת האחר, איום מילולי או בתנועות, צביטות, יריקות, זריקת חפצים על אחרים, התנהגות מינית לא מותאמת, אונס				

פרטים על מבצעי התצפית:

שם: _____

תפקיד: _____

שם: _____

תפקיד: _____

שם: _____

תפקיד: _____

תובנות מהתצפית:

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

המלצות למשימות:

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

תאריך: _____ שם ממלא הדו"ח: _____ תפקיד: _____

נספח מספר 3– טופס אישור שימוש באמצעי הגנה

1. שם האדם: _____
2. מועד הדיון בו הוחלט על השימוש באמצעי ההגנה: _____
3. המשתתפים בדיון: שם מלא: _____ _____ תפקיד: _____
4. שם אמצעי ההגנה בו הוחלט לעשות שימוש (בצירוף תמונה), תוך סיווגו כאמצעי "ירוק" או "צהוב" או "כתום" בהתאם לתרשים המצורף.

_____

תמונה של האמצעי:

5. פירוט הסיבות לשימוש באמצעי ההגנה. יש לפרט את מידת הסיכון לאדם או לזולתו, שקדמה להחלטה על השימוש בכל אמצעי הגנה לרבות ציון החלופות הטיפוליות שנוסו עד כה:

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

6. הוראות היישום: באילו מצבים יעשה שימוש באמצעי ההגנה. תיאור מילולי מלא הכולל את פרקי הזמן לאורך היממה לשימוש באביזר, המצבים והזמנים בהם ייעשה בו שימוש. הוראות תחזוקה וניקוי, הנחיות לשימוש והנחיות ברורות להפסקת השימוש.

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

7. תוקף האישור: ממתי ועד מתי _____

8. שם ומועד קבלת הדרכת אנשי הצוות המטפלים באדם לשימוש באמצעי ההגנה (יש לציין את שמות אנשי הצוות) כולל חתימת איש הצוות ממקצועות הבריאות שהעביר את ההדרכה וכולל נושאי ההדרכה.

_____
_____
_____
_____
_____

איש מקצועות הבריאות: _____

חתימה: _____

הסכמת האדם ו/או נציגו החוקי

לאחר שהוסבר לי על הצורך בשימוש באמצעי ההגנה ועל אופן השימוש בו, אני מסכים או מסכימה לשימוש באמצעי בהתאם לתנאים המפורטים לעיל:

שם האדם	חתימה	תאריך
_____	_____	_____

הסכמת הנציג החוקי (במקרים המתאימים):

שם הנציג החוקי	חתימה	תאריך
_____	_____	_____

אישור רופא

לאחר שעיינתי בפרוטוקול הדיון מעלה, אני מאשר או מאשרת כי אין מניעה לעשות שימוש באמצעי ההגנה עבור מר או גברת _____ תעודת זהות _____ בהתאם לתנאים המפורטים לעיל.

שם הרופא ומספר רישיון	חתימה	תאריך
_____	_____	_____

אישור מפקח (נדרש בעת חידוש אמצעי ההגבלה "כתום")

לאחר שעיינתי בפרוטוקול הדיון מעלה, אני מאשר או מאשרת כי אין מניעה להמשיך לעשות שימוש באמצעי ההגנה עבור מר אן גברת _____ תעודת זהות _____ בהתאם לתנאים המפורטים לעיל.

הערות:

שם המפקח או המפקחת	חתימה	תאריך
_____	_____	_____

נספח מספר 4 – דיווח על שימוש באחיזות מגנות

שם האדם: _____

מועד ושעת השימוש באחיזה מגינה: _____

שם איש הצוות שביצע את האחיזה: _____

משך הזמן שנערכה האחיזה: _____

סיבת השימוש באמצעי:

_____

_____

תפקיד המדווח: _____ חתימה: _____ תאריך: _____

נספח מספר 5 – דיווח על שימוש בחדר הגנה

שם האדם: _____

מועד ושעת השימוש בחדר הגנה: _____

שם איש הצוות שביצע את האחיזה: _____

סיבת השימוש באמצעי:

_____

_____

שם איש הצוות שהיה נוכח בעת השימוש בחדר: _____

משך הזמן הכולל בו נכח האדם בחדר: _____

ככל שהוחלט על הארכת זמנים מעבר ל 10 דקות – יש לפרט את הסיבה להארכה:

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

תפקיד המדווח: _____ חתימה: _____ תאריך: _____

נספח מספר 6 - דיווח רבעוני על שימוש באמצעי הגנה

אמצעי הגנה במסגרת מענה מתוכנן במצבי התנהגות מאתגרת מסכנת

טבלה שתכלול את העמודות הבאות:

שם האדם	האמצעי בו נעשה שימוש	סיווגו בהתאם לחוזר (ירוק, צהוב וכתום)	הערות

אמצעי הגנה במענה באירוע נקודתי מסכן בלתי צפוי

טבלה שתכלול את העמודות הבאות:

שם האדם	האם נעשה שימוש חוזר?	פירוט אנשי הצוות שביצעו את האחיזה המגנה	מועדי השימוש באחיזה מגינה	סוגיות ייחודיות שעלו בתקופה המדווחת	תובנות ולקחים

דיווח רבעוני למסגרת – חדר הגנה

טבלה שתכלול את העמודות הבאות:

שם האדם	האם נעשה שימוש חוזר?	פירוט אנשי הצוות שהיו מעורבים בשימוש בחדר הגנה	מועדי הכניסות לחדר הגנה	סוגיות ייחודיות שעלו בתקופה המדווחת	תובנות ולקחים